

senci poslopja naredil se je telovadni prostor in ostali nakupljeni prostor se je pa zasadil v obliki parka. Učitelj napravljal je izlete v sosedni gozd, tantje pa z njim; tukaj je bila smréka, ki mu je dopadla, tam borovec, tam brinjev grm, tisa in mecesen, in kmalu imel je lepo zbirko drevja, ko jo je v svoj park presadil. Vsako drevo je dobilo tablico s svojim imenom.

Med tem, ko nam je gospod učitelj te lepe reči razkazoval, odpró se šolska vrata in vun stopajo učenci spremljevani po mlajšem učitelji. Nekaj učencev gré mirno proč, drugi hitijo pa po orodje. Nekaj jih uže natanko vé, kaj imajo storiti, druge pa učitelj še le podučuje. Predno se naš spremljevalec k nam nazaj vrne, kajti tudi on je v nekem učenca podučeval, gledali smo tiho lepo vedenje učencev. Pri tem nas je iznenadilo delovanje otrok tikoma zrelega sadja, ne da bi kedo kaj odtrgal. Mi vprašamo gospoda učitelja: Ali otroci ne trgajo sadja? Uže dolgo, ne, pravi g. učitelj, vsi vrtni pridelki so otrokom skor sveti in gotovo je šolski vrt dobro izgojevalno sredstvo, otroke odvaditi nepotrebnega poželenja.

Za nasadom, obstoječim iz visokega lepotečnega grmovja, je prostor za pridelovanje in obdelovanje komposta. Vse, kar se na vrtu najde in kar se ne dá več porabiti, se semkaj zmeče ter če je mogoče, še primeša gnoja, cestnega blata in gnojnice iz stranišča. Kompost napravljati naučili so se srenjčani še le od učitelja.

Sedaj stopimo bliže na zaledinjeni prostor, kjer najdemo v majhnih lešicah rasteče razne rastline: Gospodarske, strupene in zdravilne rastline.

Vidite gospôda, pravi gospod učitelj, to je moj ponižni botanični vrt; na tem dobim za nazorni poduk potrebnih rastlin, kolikor jih ne dobim na drugih delih tega vrta. Ta prostor imajo pa otroci še posebno radi in to zaradi veliko lepih cvetic, večji učenci pa pridno prebirajo tablice z imenom rastline, ter se tako najboljše podučujejo v rastlinstvu.

Ko smo pri odhodu hoteli izraziti gosp. učitelju naše priznanje, zavrnil nas je rekoč: Ako tam v senci, obdan od svoje obitelji, sedim ter vidim pred saboj ta vrt in mi občutki rekó, da se imam le sebi zahvaliti za vse to, kar tu vidim, potem bi z nikomur na svetu ne menjal, in bi nikdar mesta mojega delovanja, to je, šole in vrta ne zapustil. V težavah in obilem delu pretekla so prva leta, da, celó denarne žrtve moral sem trpeti, pa z veseljem sem vse to storil. Marsikako zasmehovanje me je žalilo pri tem ali onem delu in le pregovor: „vstrajnost pelje do cilja“ me je tolažil. Veliko mi je bilo včasih pretrpeti od občanov, pa ko sem gojil moje rastline, ako sem opazoval njih razvitek, ako me je iznenadilo kako lepo cvetje ali sad, če sem videl, da je ljubezen do vrta in do narave tudi prešinila učence, potem povrnila se mi je vedno vnovič delalna moč in onemogli roki dvignili ste se vnovič k delu.

Šolski vrt ne more vzrasti čez uoč iz zemlje; treba je leta in leta, ako se hoče kaj poštenega narediti in vendar se nikdar ne izgotovi, ker vedno se človek še kaj boljšega, novega nauči.

Kaj grabljenje listja gozdu škoduje?

Odpadlo listje in iglice so edini naravni gnoj za gozd. Stvarnikova previdnost je tako vravnala, da odpadlo listje in igličevje gozdni spodrasti prihaja na korist. Korenine gozdnih drevés se namreč navadno prav po vrhu po zemlji raztezajo, in tanjši koreninice poganjajo med steljo, imajo tedaj ta namen, da gnoj-

nino iz listja in igličevja srkajo v-sé. In tako nas prav previdnost modrega Stvarnika opominja, da bomo varčni ter vse v prid obračajmo, da se nič ne zgubi.

Zdaj bi hotel slišati kmeta, kako bi rentočil za tatom, kateri bi mu po noči gnoj z njive ali travnika pograbil: in vendar on sam sebi tako dela, ki v gozdu steljo, to je, pravi gozdni gnoj do gole zemlje pograblja! Lej kmet! tako si ti svoj lastni tat. Gozdna stelja zaradi svoje rahle lastnosti in srkajoče moči je podobna gobi, katera veliko vlage nase vleče in jo v sebi drži. Taka okoliščina ohrani zemljo in korenine vlažne in jih storí zmožne, da deblu vedno nove mokrotnosti in živežnosti dopeljujejo. Res se povsod opazuje, da v vlažno-gorkih letih drevje v višavo in debelost veliko obilniše dojemlje, kakor pa o suhih letinah; to kažejo letnice (vsakoletni odrastni krogi na drevesih).

Listje po tleh pa ne daje samo vlage, temuč tudi lepo varuje in gojí mala koreninska laknica, ki iz zemlje v to steljo segajo, varuje po zimi prehudega mraza in poleti vročine. Ako vzameš to steljo, se zemlja naglo in globoko usuši, in pa toliko bolj, kolikor trša in gostejša so tla. Rahla zemlja se nikoli tako ne izsuši, kakor gosta. Po solčnih in strmih krajih se to še dosti huje godí, kakor pa po senčnih, in vendar s tacih krajev najraje steljo grabijo. Če tudi se listje in igličevje po tacih solčnih krajih močno posuši, je vendar še zmiraj kakor pogrinjalo za tla, ki ima veliko vlage v sebi. S tem, da se tla suše, vročini in mrazu izpostavijo, ker se jim stelja vzame, se rasti lesa godí prav velika škoda. Skušnje so dopričale, da zemlja v gozdu, ako se vedno in vedno do golih tal stelja odjemlje, postane veliko revniša; ne le da les zlagoma v svoji rasti močno zastaja, temuč tudi listja je v njem čedalje manj. To je tudi čisto očitno, ker listja mora toliko več ali pa manj biti, kolikor boljša ali slabša je rast.

Ako so tla v gozdu s steljo pokrita, se velik del dežnice pridržuje, in kar je odteče, je večidel čista; z odrte gozdne zemlje pa je veliko več uteče in še veliko rodovitne prsti seboj podrgne. Iz gozda, kjer je stelja pograbljena, kmalu po velikem dežji teče veliko vode, iz gozda s steljo pa tudi po daljšem deževanju le malo. Po celih okrajinah, kjer se stelja neprizanašljivo grabi, ima to te žalostne posledke, da pri deževji vode nevarniše narastejo. Priča tega so strašne povodnji reke Rone na južnem Francoskem. Škoda neprizanesljivega grabljenja stelje (z železnimi grabljami, do gole zemlje, vsake 3—4 leta) se ne pokaže tako naglo in očitno, kakor škoda obsekovanja. Tudi gozdna zemlja je tako različna, da v enem kraju more več, v drugem manj tacega odiranja prenašati, ter se ne razodene tako naglo in očitno to skazljivo gospodarstvo. Drevje namreč še zmiraj po nekoliko raste, ohrani svojo prejšnjo podobo in še le v 20—30 letih vsako nebrlavo oko očitno vidi, kako napačno se je gospodarilo.

Navadni nasledki neizmerne grabljenja stelje so ti, da sploh manj lesa zraste in zlasti lesa za imenitnišo rabo; pa tudi to, da jame drevje gnjiti, trohneti, sušiti se v deblih, v strženu, v vrhovih, od tod potreba, da se mora kolobarni čas posekovanja veliko obkrajšati. Najhuje pa je to, da se gozdna zemlja sčasoma tako skazi in izpije, da zlahkniše drevje več ne more odraščati, torej le z manjšim zadovoljni borovec prihaja na njih mesto, pa tudi ta sčasoma prav revno raste. To je velika škoda, ako se pomisli, koliko vrednost imajo smreke, jelke, hojke in uže celó dragi mecesen. Poslednjič je še vedeti, da se z grabljenjem neštevilna gozdna zelišča potrgajo in poderejo,

posebno enoletne, pa tudi dveletne, kar storí, da se velikrat njih rast iztrebi in zatere, posebno pa v malih deležih.

Še ljubše mi je pa vendar, ako se drevje obsekuje, kakor pa, da se z vednim grabljenjem do golih tal zemlja v nič deva, da lepo drevje ne more več rasti. Z obsekovanjem se saj le drevje pokonča, z neizmernim grabljenjem pa se končuje drevje in zemlja ob enem. Se vé, da se tudi zgodi, da niso ljudje zadovoljni le z obsekovanjem, temuč grabijo še steljo spod drevja. Ker pa za modro gospodarstvo ne eno ne drugo ni potrebno, zato tacega početja ne morem pametno gospodarstvo imenovati; to je gospodarstvo divjakov. Za tarnanje taci, ki gozde odirajo, nimam ušesa, ker to nič ne določi. Kar pa določuje, to je veči pridobitek pri žitu, senu, lesu in denarju, in ta pridelek dobivajo pametni kmetovalci, ne pa gozdodirci.

C. kr. kmetijska družba kranjska.

Redna seja glavnega odbora 2. avgusta 1885.

Seji predseduje družbini predsednik gospod baron Wurzbach. Navzoči so podpredsednik gospod J. Fr. Seunig, tajnik Gustav Pirc in odborniki gg. Jerič, Kastelic, Robič in Witschl.

Po obravnavi nekaterih personalnih zadev izroči se vodstvo blagajničnih zadev za čas dopusta družbenega blagajnika gospodoma Kastelicu in Pircu.

Ravnaje se po odloku c. kr. poljedelskega ministerstva iz dne 15. aprila 1877., zadevajočega osnovo živinskih razstav, voli glavni odbor za prihodnje 3 leta v stalno deželno presojevalno komisijo gg. podpredsednika Seuniga, odbornika Neveklovskega in tajnika Pircu in njihovim namestnikom gg. odbornike Brusa, Witschl-a in dr. M. Wurzbacha.

Poročila o porabi subvencij za šolske vrte krajnih šolskih svetov v Vinici, Šentrupertu ter Leskovcu se na znanje vzame.

Gospodu Al. Lavrenčiču v Postojini dovoli se prodati plemenskega bika, kupljenega od družbe.

Tajnik g. Gustav Pirc poroča o izidu tekmoovanja za premije umnim sadnim sušilnicam ter stavi primerne nasvete, ki se imajo vis. c. k. poljedelskemu ministerstvu poročati.

Gospod odbornik in inženir Witschl poroča o nekaterih potrebnih popravah v poslopju na poskuševalnem vrtu na Poljanah, koje poprave v znesku 47 gold. in 67 kr. se naroči izvesti tajniku g. Gustavu Pircu po rokodelcih iz posilne delavnice, in kolikor tam ni mogoče, po mestnih rokodelcih.

Dopis vis. c. k. poljedelskega ministerstva

zarad soli za soljenje surovega masla.

Št. 7813/1075.

Z ozirom na okoliščine, da mora biti surovo maslo, ki je pripravljeno za izvoz, skrbno soljeno in da se to delo dá izvršiti dobro le z enakomerno zrnasto soljo, je c. kr. finančno ministerstvo po dogovoru s poljedelskim ministerstvom in na podlagi storjenih poskušanj z odlokom iz dne 14. junija t. l., št. 16.457 vredilo, da se za mlekarstvo primerna sol dela in oddaja v c. k. solinah v Ebensee-u in v Velički.

V Velički oddaja se taka sol po 10 gold. metrični cent, zavoj in vožnjo preskrbeti ima pa naročnik.

V Ebensee-u oddaja se sol tudi po 10 gold. cent, za zavoj je pa plačati od metričnega centa 56 kraje. Soli se odda najmanj 50 kilogr., naročila sploh se pa morajo glasiti na take množine kilogramov, ki se dajo s 50 deliti.

O tem se daje čast. c. kr. kmetijski družbi na znanje, da to naredbo primerno razglasi.

Na Dunaji, 20. julija 1885.

Od c. k. poljedelskega ministerstva.

Razpis štipendije

na vrtnarski šoli „Elisabethinum“ v Mödlingu.

Na vrtnarski šoli „Elisabethinum“, koja je v zvezi z gospodarsko šolo „Francisco Josephinum“, oddaste se za šolska leta 1885/6. in 1886/7. dve štipendiji po 250 gold. na leto; ena teh štipendij ima imé presvitlega cesarja, druga pa presvitke cesarice.

Prosilci za te štipendije vložijo naj svoje prošnje najpozneje do 31. avgusta t. l. pri vodstvu šole „Francisco Josephinum“, pri kojem je tudi mogoče dobiti natančnejša poročila o šoli.

Za sprejem v vrtnarsko šolo je potrebno:

1. Dovoljenje starišev ali varuha za vstop v šolo.
2. Spričalo o dobro dovršeni ljudski šoli.
3. Starost najmanj 15 let pri primerni telesni krepkosti.

Želeti je tudi, da ima prosilec uže nekoliko znanja o vrtnarskih delih.

Štipendisti niso prosti šolnine.

Na Dunaji, 27. julija 1885.

Od c. k. poljedelskega ministerstva.

Šolske stvari.

O šolskem zdravstvu.

Referat za okrajno učiteljsko konferenco v Postojni dné 8. julija t. l.

Četrta točka dnevnega reda glasi se: „Kratka, jedrnatá in temeljita splošna razprava o šolski higieni (zdravstvu)“.

O tej za šolsko mladino prevažni zadevi razpravlja dr. Gustav Ad. Lindnerjeva knjiga: „Encyklopädisches Handbuch der Erziehungskunde mit besonderer Berücksichtigung des Volksschulwesens“ v treh odstavkih, namreč: „Diätetik“, „Schulhygiene“ in „Schulkrankheiten“ jako temeljito, vsestransko in stvarno. Ako se ljudski učitelj po tem, kar je v napomnjenih odstavkih navedenega in pa po določenih zaukaza vis. c. kr. ministerstva za bogočastje in poduk iz dne 19. julija 1875. l., št. 2868, kar v njegovo področje gledé šolskih zdravstvenih zadev in razmer spada, kakor tudi po raznih dopisih in zaukazih, kateri so v le-to svrhu bili od časa do časa šolskim ravnateljstvom tega okraja po sl. c. k. okrajnem šolskem svetu doposlani, kolikor mogoče strogo ravná, ne bode v dosego namena svojega nikdar prave poti zgrešil.

Opomniti moram pa, da se pri nekaterih starih šolskih hišah (oziroma šolskih sobah) take napake nahajajo, katere na zdravje šolske mladine slabo in škodljivo vplivajo, kojih pa učitelj sam nikakor in nikdar odstraniti ne more in tudi mogel ne bode. Ena takih, ne ravno redkih napak je gotovo premalo obsežna in prenizka šolska soba ter za tak tesni lokal preveliko in nerazmerno število šolskih otrok ob enem itd.